

Francija pripravljena na vojno z nacijsko Nemčijo

Francoska armada bo napadla Nemčijo, ako bo Hitler invadiriral Češkoslovaško. V Parizu so uverjeni, da se bo Velika Britanija pridružila Franciji v konfliktu. Hitler se ponaša z oboroženo silo in izziva ves svet. Sudetski Nemci ponovno odklonili mirovne pogoje češke vlade

7. sept. — Vsi dvomi o pripravljenosti francoske vojske, kaj bo storila, če bo Hitler napadel Češkoslovaško, so se razpršili ob objavi militarističnih ukrepov. Kolikor se tiče Francije, je položaj jasen. Ako bo Hitler invadiriral Češkoslovaško, bo Francija napovedala vojno.

Na zaključek je bil sprejet, da vse kaže, na konferenci pri petek. Premier Edouard Daladier, ki je tudi ministar za obrambo, je na seji zunanjih ministrov Bonnet, v generalom Colsonem, in generalom armadnega štaba, opisal situacijo in stališče francoske vlade, kakor so bili rešeni pozvani pod zastavo. Vse delne mobilizacije francoske vojske so bile izvedene. Vse obojene sile je bil jasen, da Francija je demonstrirala mobilizacijo ni samo generalna, temveč resna stvar in da se Hitler opekel, če bo provokativni konflikt.

Če bo Francija ne bi tako daleč, ako ne bi bila pripravana, da bo imela Anglija svoji strani in morda tudi umirila. Slednja je že namočila, da bo dovolila polet ruske vojske preko ozemlja in morda bo svojo malo, toda dobro omoženo armado, poglavalni konflikt. Upanje je, da Jugoslovani kot zavezničica Francije Rumunije ne bo ostala nevtralna.

Ako bo izbruhnila vojna, je jasno, da bo Italija nevtralna. Ne bo — pravijo opazovalci — bo izvršila samomor še pred Nemčijo.

Nuremberg, Nemčija, 7. sept. — Hitlerjevo izjavljanje vsega in poveljevanje nemške vojske na kongresu nacistične stranke je povečalo bojazn pred vojno. Hitler je v svojem govoru omenil možnost, da osvoji pa je idejo blokade Nemčije. V svoji proklamaciji je ignoriral Češkoslovaško in kakor tudi konflikt med Nemci in praško vlado.

Polem, ko je pohvalil uspehe nacističnega režima, je Hitler dejal: "Nacistična stranka je morala izvesti večne vrednote krvi in časti. Te so vodilni zakoni nacistične življenja. Pričeti je boj proti svojemu najhujšemu sovražniku, ki je oboževal — proti mednarodnemu židovstvu. Njena naloga je bila očiščenje naroda, njegova plemenita in kulture in to so dosegli. Prišel sem pred vas kot predstavnik Velike Nemčije, ki je bila ustvarjena iz priključitve Avstrije. Nemci smejo nikdar pozabiti, da Velika Nemčija delo nacistične stranke. Naši uspehi ne bi bili tako veliki, ako ne bi vse naše osvojitve načela narodnega socializma."

Nuremberg, Nemčija, 7. sept. — Konrad Henlein, vodja nacistične stranke v Češkoslovaški, stoji dospel v Nuremberg in govoril več ur s Hitlerjem o pogojih češke vlade glede ponovne spora med njo in suvereni Nemci, ki zahtevajo popolno avtonomijo. Dr. Ernst Heilmann, nemški poslanik v Parizu, se je sestel s Hitlerjem in razpravljala sta o predlogu predsednika češke vlade Beneša glede konca

Francozi utrjujejo obrambno črto

Mine položene pod mostove in železnice

Stiring-Wendel, Francija, 7. sept. — Ojačane francoske straže ob Maginotovi obrambni črti in nemško vojaštvo na drugi strani črte so aktivne in pozorno zasledujejo razplet konflikta med Nemčijo in Češkoslovaško. Francozi polagajo mine pod mostove in železniške proge v obmejni coni, dočim se na drugi strani vršijo vojne vaje v bližini novih nemških pozicij. Dasi natančno število vojakov na obeh straneh ni znano, domnevajo, da jih je najmanj 350.000. V normalnem času je oborožena sila znašala le okrog 100.000 vojakov.

Vse vojaške barake so natrpane, prav tako podzemne votline. Vojaški vlaki neprestano vozijo francoske čete, ki izstopajo v malih vasi in se potem izgubljajo v utrdbah pod zemljo ob vsej obrambni črti. Zaeno z vojaštvom prihajajo živila in municija. Na francoski strani je opaziti več vrvev in živahnosti kakor na nemški strani. Edino ceste, ki vodijo iz Nemčije v Francijo, strazijo oddelki nemške vojske.

Japonci prodirajo ob Rumeni reki

Kitajci uničili tri japonska letala

Peking, 7. sept. — Japonske kolone pod vodstvom generala Teručija so včeraj obnovile prodiranje v dolini ob Rumeni reki proti zapadu. Druge japonske vojaške divizije so aktivne v severnem delu province Honan.

Hankov, Kitajska, 7. sept. — Kitajske topniške baterije so včeraj sestrelile tri japonska letala. Dve sta bili uničeni po napadu na Nančang, glavno mesto province Kiangsi, tretje pa po navalu na progo Kanton-Hankov železnice. Japonski letalci so nekaj ur prej napadli z bombami Sinjang, važno železniško križišče. Sinjang leži sto milj severno od Hankova, kjer je začasni sedež kitajske vlade. Bombe so ubile in ranile okrog sto civilistov.

Omreževalec organizatorja dobil 30 dni zapore

Dubuque, Ia. — Donald Emerson, ki je pomagal podjetnikom omrežiti Archieja Carterja, organizatorja voznikov in urednika lokalnega delavskega lista, češ da ga je spolno izrabil, je dobil 30 dni zapore, ker je hotel s silo udreti na ples kovinarske unije. Carter je bil obsojen na 10 let zapore.

nja konflikta. Pozneje je bilo pojasnjeno, da so bili pogoj češke vlade, čeprav je dala nemški manjšini več koncesij, odklonjeni.

Domače vesti

Obiski

Chicago. — John Bukovinski iz Pittsburgha, Pa., in Leo ter Frances Rozman, Frances Staut in Jos. ter Jennie Oblak iz Milwaukeeja, Wis., so v torek obiskali gl. urad SNP in uredništvo Prosveta.

Nov grob v Chicagu

Chicago. — Dne 2. t. m. je umrla Antonija Košnik, roj. Jarc in doma iz Sv. Duha pri Šavnicah na Štajerskem. V Ameriki je živela 28 let in tu zapuša moža.

Vesti iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 4. t. m. je umrla Mary Završek, roj. Opalt in doma iz Strahomerja pri Igu nad Ljubljano. V Clevelandu je živela 46 let in tu zapuša moža, dve omoženi hčeri in pet vnukov. — Dne 9. septembra ob pol enajstih zvečer (vzhodni čas) nastopijo na clevelandski radiopostaji WHK na programu socialističnega pevkega zbora Zarje tudi Frank Barbič ml., John Zalokar in Frank Barbič st., kot godbeni trio. Igrali bodo polko, katero je skomponiral John Zalokar in valček (zmes slovenskih narodnih melodij), ki je delo Franka Barbiča st.

Mobilizacija razburja Italijo

Iskra lahko povzroči eksplozijo

Rim, 7. sept. — Delna mobilizacija francoske oborožene sile je alarmirala Italijo in dobila je odmev tudi na borzi. Vrednost delnic je padla, toda zaupanje se je vrnilo pozneje.

V Rimu so mnenja, da je situacija še vedno kritična, zato se bojazn pred vojno še ni polegla. Francija je predmet ostre kritike, ker je odredila mobilizacijo ob otvoritvi nacističnega kongresa v Nurembergu. Tu sodoja, da je treba le iskre v napeti atmosferi, ki zdaj prevladuje v Evropi, da povzroči eksplozijo.

Naciji zapirajo židovska podjetja

Berlin, 7. sept. — Nacistične avtoritete so v zadnjih dneh zaprle že drugo veliko židovsko trgovino s klobuki. Krojaška delavnica Hermann Hoffmann je bila likvidirana zadnji teden. Lastniki so bili obsojeni v plačitev 50.000 mark in posvarjeni, da ne smejo obnoviti obrata v nobenem mestu Nemčije.

Male evropske države združene

Ostati hočejo nevtralne v konfliktu

London, 7. sept. — Dočim ameriški poslani v svojih govorih obljubujejo pomoč Franciji in Angliji v prihodnji vojni, ki lahko vsak čas izbruhne, formirajo male evropske države — Švedska, Norveška, Finska, Holandska, Belgija, Luxemburg in Švica — nevtralni blok. Poslanihi teh držav se ne vmešavajo v afere in prepire drugih držav.

Vse te države razen Belgije so bile nevtralne v zadnji svetovni vojni. Tudi sedaj, ko se velesile vmešavajo v konflikt med Nemčijo in Češkoslovaško, se ne razburjajo.

Ob koncu julija so se zunanji ministri teh držav sestali na konferenci v Copenhagenu. Sprejeli so zaključek, da ostane nevtralni, pa naj pride kakoli. Izjava, ki so jo podali pred zaključkom konference, odprto priznava, da je točka v kovenantu Lige narodov o izvajanju sankcij mrtva, zato ni nobene nevarnosti, da bi jih katera sila potegnila v mednarodni konflikt.

Likvidacija pravoslavne cerkve na Poljskem

Riga, Latvija, 7. sept. — Poljska vlada je obnovila kampanjo, da podvrže Ukrajince, Ruse in druge grupe v južnovzhodnih distriktih svoji kontroli. V zadnjih mesecih je policija nadzirala podiranje pravoslavnih cerkva v teh distriktih. Cenzor v Varkavi je prepovedal časopisje o likvidaciji pravoslavne cerkve. Pastirsko pismo, ki ga je glavar te cerkve naslovil vernikom, je bilo konfiscirano. Poročilo pravi, da so poljske avtoritete podrele že 173 pravoslavni cerkve. Mnogo vernikov je bilo ubitih in ranjenih, ker so se upirali policiji.

Znanost odkriva vzroke neplodovitosti

Milwaukee, Wis., 7. sept. — Kemična veda se bliža odkritju vzrokov jalovosti pri ljudeh in živalih, je bilo včeraj naznanjeno na zborovanju Ameriške zveze kemikov. Dr. Marston Beger, profesor kemije na univerzi Columbia, je dejal, da so se kemiki z razčlenitvijo spolnih hormonov približali veliki skrivnosti. Oni že poznajo snovi, ki tvorijo hormone, in jih izdelujejo na umeten način.

Delavski odbor nastopil proti Fordu

Washington, D. C., 7. sept. — Federalni delavski odbor je bil pozvan; naj nastopi proti Ford Motor Co., ki je odpustila 129 delavcev iz svoje tovarne v Richmondu, Cal., zaradi unijskih aktivnosti. Pózlz vsebuje poročilo T. H. Kennedyja, ki je vodil za-

SEPARATNE DELAVSKE PROSLAVE V DETROITU

Governer skuša združiti unije ADF in CIO

SPOR VRGEL SENC NA DEMONSTRACIJE

Detroit, Mich. — (FP) — Delavske demonstracije na delavski praznik v Detroitu so se razlikovale od lanskih. Unije Ameriške delavske federacije so imele pohod dopoldne, unije Odbora za industrijsko organizacijo pa popoldne. Pretežno večina članov obeh grup je bila za skupno proslavo, katero pa je onemogočil Frank X. Martel, predsednik detroitske delavske federacije.

Demonstracije unij CIO so bile večje nego unij ADF. Na obeh je govoril governer Frank Murphy, ki ponovno kandidira za governerja. V kampanji ima oporo pri obeh grupah in on je v svojem govoru tudi pozival, naj se pobotata.

Governer se je izrekel za izboljšanje brezposelnostnega in starostnega zavarovanja. Omenil je Diesov kongresni odsek in priče, ki so nastopile pred odsekom in slovesno izjavile, da tudi mala filmska zvezdnica Shirley Temple pomaga širiti propagando.

Murphyjeva najbolj radikalna izjava je bila, da delavci vedno podpirajo pošteno vlado, dočim bogatini tolerirajo koruptivno vlado, ako ne ogražnjo njihovih interesov. "Poštenost pri njih ne šteje nič, ako vlada ne pleše tako kakor oni godejo," je dejal.

Martel je v svojem govoru poveličeval Ameriško delavsko federacijo, ki je izvojevala delavsko pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja. Odbora CIO ni odprto napadel; izrekel je le nekaj pikrih opazk na račun voditeljev CIO.

Adolph Germer je bil poleg governerja glavni govornik na shodu unij CIO. On je direktor državne organizacije CIO. Kakor Martel, je tudi Germer omejil svoj govor v interesu delavske solidarnosti.

Člani unij ADF in CIO so v paradi nosili zastave in napise. Posebni odbor je prej cenzuriral vse napise, ki so se nanašali na razkol v avtni uniji. Iz istega razloga ni povabil Homerja Martina, predsednika avtne unije, da bi govoril na shodu unij CIO.

ališanje proti družbi. To med drugim omenja, da kompanija noče skleniti kolektivne pogodbe z avtno unijo (CIO), katero je pri volitvah izbralo za svojo predstavnik 1120 izmed 1277 delavcev, ki so uposleni v tovarni v Richmondu.

Sodišče udarilo oljne družbe

Delavcem morajo plačati "odsolovitvenene" mezde

Mexico City, 7. sept. — Mehško vrhovno sodišče je odločilo, da mora 19 angleških in ameriških oljnih kompanij, katerih lastnino je vlada zasegla, plačati "odsolovitveno" mezdo svojim bivšim delavcem v vsoti \$28.000.000. Mehški delavski odbor je tik pred razlastitvijo izjavil, da so kompanije pretrgale pogodbe z delavci in a tem kršile zakon. Ta govori, da mora družba, ki prelomi pogodbo, plačati delavcu trimesečno mezdo in vsakemu še posebej za dvajset dni za vsako leto službe.

New York, 7. sept. — Tu je bilo objavljeno poročilo, ki kaže padec izvoza mehiškega olja, odkar je vlada zasegla lastnino zunanjih oljnih kompanij. Pred konfiskacijo je Mehika izvozila dva milijona sodov olja na mesec, po konfiskaciji pa manj ko milijon sodov. Največja odjemalka je zdaj Nemčija.

Washington, D. C., 7. sept. — Francisco Castillo Najara, mehiški poslanik v Washingtonu, in državni tajnik Cordell Hull sta včeraj diskuzirala o vprašanju plačevanja odškodnine ameriškim državljanom, katerih zemlja je mehiška vlada zasegla. Po konferenci je bilo naznanjeno, da nista sklenila nobenega zaključka.

Francosko mesto pod vojaško kontrolo

Afriške čete straziijo pomole

Pariz, 7. sept. — Francoska armada je prevzela kontrolo nad pristaniščem v Marsellenu, glavno komunikacijsko točko med Francijo in njenimi kolonijami v Afriki. Očiten namen te akcije je potlačitev stavke pristaniških delavcev, ki nočejo razkladati in nakladati tovorov na parnike ob nedeljah, ker bi to pomenilo podaljšanje delovnega tedna. Afriške čete zdaj straziijo pomole in skrbijo za prevoz uničljivega blaga.

Vojaška kontrola je bila odrejena, da ne bi trpel normalni promet v pristanišču. Francija hoče obdržati redne komunikacijske zveze z Afriko v slučaju izbruha vojne. Odredba je bila uveljavljena potem, ko so avtoritete naznanile, da governerji francoskih kolonij v severni Afriki ne morejo dobiti dopusta. Vsi morajo ostati na svojih mestih, dokler se napetost ne poleže.

Cilejske avtoritete v protinacijski gonji

Santiago, Chile, 7. sept. — Policija je navelila na nacistične urade v Santiagu in drugih krajih, da odkrije zvezo med nacijsko in voditelji puča, v katerem je bilo najmanj 60 oseb ubitih zadnji ponedeljek. Okrog trideset glavnih voditeljev je bilo aretiranih. General Carlos Ibanez, bivši predsednik republike, bo postavljen pred vojno sodišče kot vodja puča, ki ga je vojaštvo takoj potlačilo.

Manevri angleškega bojnega brodograja

London, 7. sept. — Šestdeset enot angleške bojne mornarice ima manevre ob severnovzhodnem obrežju Skotske, ki leži na drugi strani Nemčije. Manevri, katere spravlja zveza z mobilizacijo francoske armade, bodo trajali več tednov.

'KRVAVI HARLAN' SE PODAL RUDARSKI UNIJI

Operatorska zveza podpisala pogodbo z UMW

"ZAROTA", PRAVI GREEN

Washington. — (FP) — "Krvavi Harlan" v Kentuckyju se je podal rudarski uniji UMW po eni generaciji barbarskega boja proti organiziranju rudarjev. V tem boju je padlo veliko število rudarjev in organizatorjev, katere so pomorili deputaterji in profesionalni pobojniki v službi premožnih baronov.

Vsed svojega črnege terorizma in pobojništva so bili nedavno na zatočni klopi skozi enajst tednov operatorji in krajevni lastniki, skupaj okrog 40 oseb in 16 korporacij. Na svobodni nahajajo samo valed tega, ker se porota "hrbovcev" ni mogla zediniti na pravorek.

Podpisana pogodba med operatorsko zvezo okraja Harlan in UMWA alič glavni pogodbi na polju mehkega premoga. Določa 35-urni tednik po sedem ur na dan in bazično lestvico \$5.60 za dnevno delo, kakor tudi "check-off"—odtrgavanje unijskih prispevkov od plač.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije in bivši tajnik-blagajnik UMW, je silovito napadel sporazum med harlanskimi operatorji in Lewissovo rudarsko unijo. Rekel je, da pogodba predstavlja "zaroto med operatorji, UMW in zveznim delavskim odborom." Po njegovi trditvi je bila sklenjena samo valed tega, da prizadeti faktorji preprečijo harlanskim rudarjem izbiro med UMW in Progressivno rudarsko unijo (ADF). Valed tega predstavlja kršitev Wagnerjevega delavskega zakona.

Green je rekel, da ADF ne bo mirovala, marveč bo proti operatorjem in rudarski uniji CIO naperila tožbo pred zveznim delavskim odborom. Če bo potrebno, bo stvar tirala tudi pred sodišča.

Lewis je odgovoril Greenu, da je izjava "karakteristična stvar, kakršno je mogoče pričakovati od izdajalskega renegata." United Mine Workers of America ga je oddojila in tudi mnogo let krmila. Odkar je on prenehal od svoje unije in se pričel pajdašiti z njenimi sovražniki, ni nič čudnega, ako se poslužuje natočevanja in laži v zvezi s konkretnimi vprašanji.

"UMW je organizirala premožna polja v okraju Harlan in sklenila z operatorji standardno mezno pogodbo. Ta pogodba alič vsem drugim pogodbam na mehkem premožnem polju. Vsebuje enak jezik in enake določbe. Pomeni, da se je končno naselil industrijski mir v dolgo terorizirane rudarske naselbine."

Lewis dalje pravi, da je bila rudarska unija UMW v vseh slučajih tožiteljica operatorjev tega okraja pred delavskim odborom. Med vrticami daje razumeti, da sklenitev te pogodbe pomeni, da je unija umaknila vse obožnice pred delavskim odborom proti operatorjem in dostavlja: "Naravno je odvisno od UMW, da odloči, kako daleč hoče tirati svoje obožnice. Zvezni delavski odbor ni imel nobenega opravka pri sklepanju te pogodbe. Na drugi strani pa tudi UMW nima nobene besede glede kriminalne prosekucije (proti operatorjem in njih oprodam), katere je podzela zvezna vlada. "Kar se tiče Greenove trditve, da ima informacije glede tega, je to le navadna laž, ki prihaja iz ust zmešanega nevaležneža." Kar vse skupaj pomeni, da se trajali več tednov.

(Dalje na 3. strani.)

Grupa ranjenih ameriških prostovoljcev v Parizu. Vsi so bili člani Lincolnove brigade, ki se bori na strani španjskih lojalistov v civilni vojni.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (even Chicago) in Kanado
\$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago
in Cincinatti \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo
\$9.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincinatti \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Člene volimov po dogovoru. Nakopičeni dopisi in naročninski
listi ne se vračajo. Nakopičeni literarni prispevki (črtice, po-
vsti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v skladu
z je priložni prošnji.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vas, kjer ima stik s Bostom

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz
naselbin

Prijatelju Bonaču v spomin

New Waterford, N. S. Can.

Dne 5. avgusta je tukaj umrl
moj dolgoletni prijatelj Joseph
Bonač, član in soustanovitelj
društva 558 v New Waterfordu,
Kanada. Pokojni Bonač se je ro-
dil leta 1874 v Kamnu na Koro-
škem v hivi Avstriji. V Kana-
do se je priselil leta 1920. Pred
sedmimi leti se je pobil v pre-
mogovniku in od takrat je preje-
mal kompenzacijo ali odškodni-
no. Njegova smrt ni bila nenad-
na, kajti pričakovali smo jo že
dalj časa. Najbolj pa ga je zad-
nje dni potrla to, da mu je pred
18 dnevi umrla žena, star 67 let.
On je bil star 64 let. Njegov po-
greb se je vršil v nedeljo popo-
ldne, dne 7. avgusta, ob veliki u-
deležbi občinstva. Društvo 558
SNPJ mu je izkazalo vse časti,
kar je pravilno. Prijatelji so o-
skrbeli godbo in društvo ter
prijatelji so ga obsuli z vencii in
cvetlicami.

Osebnost želim omeniti sledeče.
Ko je Bonač došel, je služil
na veliki kmetiji pri Uranku.
Takrat sem bil jaz še otrok. Po-
zneje, ko sem bil star 17 let, je
naneslo, da sva se skupaj podala
med tuje ljudi v Borovlje na Ko-
roškem. To je bila moja prva
pot v tujino. Bonač pa je bil že
prej po svetu. Nekako tri leta
pozneje sva šla skupaj na Sta-
jersko, pol leta nato pa sem mo-
ral iti služiti cesarja Franca Jo-
žefa za tri leta. Bonač se je med
tem časom podal v Nemčijo, si
prihranil par sto mark, se vrnil
in marke potrošil, nakar se je
spet odpravil v Nemčijo, kar s
je večkrat ponavljalo v dobi treh
let moje vojaščine. Vsakokrat,
ko se je vrnil, me je obiskal, o-
bema pa sva bila v stalni pisme-
rje.

V jeseni leta 1911, ko sem do-
služil triletno vojaško dobo, je
bil on doma in nato sva se od-
pravila v Nemčijo. Par mesecev
sva delala skupaj na šahu III-
VII v Hamburghu, nato pa sva se
preselila v Essen, kjer sem o-
stal stalno, on pa je kmalu odpo-
taval, četudi je zaslužil po osem
mark na štih, na Westfalsko,
kjer je delal v raznih šahtih. Le-
ta 1913 se je oženil na London-
gu in potem tam ostal. Med
tem sva se redno obiskavala.

Prisla je svetovna vojna in
jaz sem moral takoj odriniti k
vojaku, Bonaču, ker ni bil prej
vojak, pa ni bilo treba v armado.
Leta 1915, ko je naš regiment
premahal vso Galicijo, Poljako
in Bukovino vse križem, smo bi-
li na jesen poslani na italijan-
sko fronto. Od Kranjske gore,
čez hribe, proti Trentu in ob So-
či, so takrat ujetniki gradili no-
vo cesto, in nad vasjo Trento
sem naenkrat srečal Bonača. Na-
kratko sva se pozdravila in po-
govorila ter se spet poslovila.
Kmalu nato sem prejel njegovo
pismo iz bolnišnice, da je bolan.
Pozneje je bil pri kadru na Sta-
jerskem. V zimi leta 1915-16 je

bil v Pod Ljubelju, kjer je nosil
živež in druge stvari na veliki
hrb Rambon pri Bocu. Bil je
večkrat belan in končno so ga
pustili, da je šel v Beljak, kjer
je potem dobil službo kurirja in
se vozil s tajnimi poročili in na-
črti od poveljstva do poveljstva.
To, kakor mi je pravil, je bila
dobra služba. Pozneje je bil v
oficirski kuhinji, kjer sem ga
dvakrat obiskal. Po končani ave-
tovni vojni sva se spet sešla v
Nemčiji. Ker je pa bilo tam če-
dalje slabše za živež, sem dobil
stike z rojaki v Kanadi, nakar
sva skupno z dvema drugima
Slovencema sklenila, da gremo
skupaj v Kanado. V avgustu le-
ta 1920 smo se iz Nemčije izse-
lili. Z Bonačem sva v Kanadi de-
lala skupaj več let. Za delo je
bil jako navdušen, dokler ga ni
zadela nesreča, ko se je pobil.

Politično je bil pokojni Bonač
na strani socialistov. Bil je so-
ustanovitelj društva 558 SNPJ,
h kateremu je pozneje pristoi-
l tudi njegova žena; oba sta
bila zavarovana samo za smrt-
nino.

Vse to poletje, ko je bil Bonač
že precej slab, sem ga redno ob-
iskoval po enkrat in trikrat na
teden. V začetku julija mi je
njegova žena povedala, da je tu-
di ona bolna in neki petek so jo
poslali v bolnišnico, naslednji
ponedeljek pa njega. Naslednjo
nedeljo sem ju obiskal. Jože je
rekel, da bi šel obiskat ženo, ako
ga bi pustili, ker bi jo rad še
enkrat videl živo. Ko sem bil
pri njegovi ženi, me je vprašala,
kakšno gre možu in dostavila, da
ona gre naslednji dan domov,
ker se ji doma bolj dopade. In
res je bila naslednji večer že do-
ma — mrtva. Ko je Jože to iz-
vedel, tudi njega niso več mogli
držati v bolnišnici in so njegovi
želji ustregli. Napolnrtve se je
še udeležil pogreba. Vedel je, da
v kratkem bo tudi njegov po-
greb.

Par dni po pogrebu njegove
žene sem ga spet obiskal in ta-
krat z njim zadnjič govoril. Po-
zneje sem ga še parkrat obiskal,
a sem ga vsakokrat našel speče-
ga in sem ga pustil pri miru.
Naj bo lahka kanadska gruda
mojima prijateljema in članoma
SNPJ!

Herman Drobesh, 558 SNPJ.

Vabilo na piknik

Midland, Pa. — Tu je le par
Slovencev, zato tako malo dopi-
sov iz naše naselbine, vsakdo pa
že itak rajši čita kot piše. De-
lavske razmere so še vedno sla-
be, nekoliko boljše pa obratuje
mister Crucible, ki je pozval ne-
koliko delavcev nazaj na delo.
Ostali pa še čakamo in se troš-
tamo, da nas pokliče v kratkem
času nazaj, upanja pa ni veliko.

Organizirani smo precej dobro
pri SWOC, lokal 1212 CIO. Na-
ša organizacija priredi piknik
dne 10. septembra, to je na so-

Donald Wakefield Smith (desno) in Edwin Smith, člana feda-
ralnega delavskega odbora.

boto. Piknik se bo vršil ves dan
in se bo obdrževal v Treadwell
parku na 12. cesti v Midlandu.
To nam bo dalo priliko, da se
spet malo razveselimo in da po-
kažemo midlandski nazadnjaški
stranki, da mi delavci smo soli-
darni in da hočemo tudi v bodo-
če ostati zvesti naši organizaciji
CIO. Vseled tega ste vabljeni vsi,
da nas posetite in nam pripomo-
rete k boljšemu uspehu. Kdor
se strinja z našimi principi in
idejami, naj gotovo pride. Ime-
li bomo na razno pečeno jag-
njetino, obilo hladnega piva in
drugih dobrot. Pridite in ne bo
vam žal. Na sporedu bodo tudi
sportne igre, rokborba itd.

Uljudno vabimo vse okoliške
delavce in delavke, da pridejo na
naš piknik v soboto v velikem
številu. Pikniški odbor jamči, da
boste imeli obilo zabave in raz-
vedrila ter da boste deležni do-
bre postrežbe.

Anton Rus, član društva 464
in predsednik lokal 1212 CIO.V nedeljo ste vabljeni na Savin
piknik

Chicago. — Če bo vreme ko-
ličkaj naklonjeno, bo prihodnjo
nedeljo lahko prav sletno na
pikniku pevskega zbora Sava pri
Valentinu Kobalu v Clarendon
Hillsu na 55. cesti. Kdor bo ho-
tel, bo lahko balinal, komur bo
dihala klop, trava ali naslanjač,
si bo lahko odpočil svoje kosti
pod brajdo, jablani in hruskami,
ki se šibijo pod sladkim sadom.
Lahko se bo tudi našel na lepi
trati in se ogrel na jesenskem
solnce. Komur je do plesa, se bo
lahko tudi zavrtel. Vsi pa boste
deležni uljudne postrežbe. Da
tudi pesem ne bo zaostala, se ra-
zume. Sava vsa uljudno vabi in
pričakuje. Vstopnine nobene.
Kdor nima vozila, pride lahko
na piknik z vlakom Burlington-
ske železnice. Na postaji na Ci-
cero ave. ga dobiti ob 12:40,
2:19 in 4:19 popoldne. Se vidimo
pri Kobalu prihodnjo nedeljo,
11. septembra, — v slučaju de-
lja pa v Delavskem centru.

A. G.

Resolucije v navodilo dopisni-
kom!

Cleveland, Ohio. — Br. Anton
Zornik v Herminijeju, Pa., je
morda že slišal tisti ameriški iz-
rek, ki pravi: "Laugh and the
world laughs with you; cry
and you will cry alone." Mi bi
rekli nekako tako: Smejaj se in
čitatelji Prosvete se bodo smeja-
li s teboj; joči in jokati se boš
sam." Ne vem zakaj bi mi bil
on nevoščljiv, ako se smejim
njihovi hudomušni resoluciji?
Pa to ni prva resolucija, naper-
jena proti gotovim dopisnikom,
med katere sem kot grešni koš-
trun vključen. Torej ne bodi
hud, ker se ne morem prema-
gati, da se ne bi smejal. Kajti
na misel mi pride, ako bi Charlie
McCarthy znal "kranjsko", da bi
bil še on protestiral proti dopi-
nikom mojega kalibra v Pro-
sveti!

Sedaj pa poslušaj, Tone! Ni
še dolgo tega, ko je bila slična
resolucija priobčena iz naše me-
tropole od clevelandске federa-
cije SNPJ. Neki Naprevec pri-
staje se je domislil, da bi taka
resolucija hudo udarila po anti-
naprejevskih dopisnikih. In?
"Predlagam, da se pošlje pro-
testna resolucija proti Prosveti-
ti!" Drugi pristaja: "Podpiram,
podpiram itd." Sprejeto! Matt
Petrovich, predsednik federaci-
je: "Kje pa je resolucija?" Pred-
lagatelj: "Jo nimam, ne vem,
kako bi jo spisal. No pa jo spiši
ti, predsednik, ki znaš kako!"
Predsednik jo je res spisal, am-

Daljnogled za sto
milijonov zvezd

Po mnogomesečnem delu je končano polir-
nje velikanskega jeklenega okvira za peimet-
sko lečo največjega teleskopa na svetu, ki
bodo postavili v zvezdarno na Mount Palom-
aru v Kaliforniji. S tem so napravili v tem vi-
likem podjetju spet korak naprej. Lok, ki
ga sedaj dokončali, so morali izdelati tako,
predstavlja z natančnostjo petih tisočink a-
ngleškega palca (angleški palec meri 2 in-
centimetra) popoln krog. Pri tem je šlo za to-
so, ki tehta 150 ton in ki je tako visoka, da
je morali v Pittsburghu, kjer so jo izdelali,
prevoz razdeliti v tri dele.

Šest mesecev se je okvir v polirnici
v brusilnih pripravah in odbrusiti je bilo ta-
ba nad dve tona jeklene površine. Med tem
lom se je jekleni okvir zvežl za trinajst in-
čink palca zavoljo sončne toplote, ki je pro-
rala skozi streho in treba je bilo posebnih
krepov, da so to razliko popravili. Končno
inženirji zgradili ogromen zaslon iz izolira-
mase, ki je zadrževal učinkite sončne toplote.

Od daljnogleda, ki ga gradijo s toliko
stroumnostjo in težavo, pričakujejo izredne
uspehov. Astronomi domnevajo, da bo z nje-
vo pomočjo prišlo 1500 milijonov zvezd v
močje človeškega vida. Bo dovolj močan, da
opazovalec z njim opazi svetlobo več tisoč
loketov oddaljene svetle v 387.000 km od-
ljnji mesec se bo približala na 80 km. Tako
pričakovati, da bodo s tem orjakom rešili ra-
ne skrivnosti, ki zanimajo človeštvo že dol-
ga časa, med drugim n. pr. skrivnost Marsa
"prekopov", o katerih še danes ne vemo, da
so prevara ali pa resničnost.

Iz praktične medicine

Krompir proti bakterijam

Higienik prof. Dold je ugotovil, da ima
sveže rastlinske snovi zadržujoč učinek na ra-
st bakterij. Če razpolovimo n. pr. krompir in
zimo pri tem na popolno sterilizacijo, nato po-
stimo eno polovico surovo, drugo segrejejo
in končno v obe polovici vcepimo bakterije,
bo zgodilo to, da se na površini prej segre-
polovice kmalu razmnožijo vsakovrstni mik-
organizmi, na površini surove polovice pa
ne morejo prav razmnožiti. Na rezi površ-
razpolovljenega krompirja morajo biti tisti
snovi, ki zadržujejo rast vcepljenih klic.

Kofein in kožne bolezni

Neki monakovski zdravnik je prouč-
vprašanje, dali ima kofein vpliv na kožne bo-
lezni. Poskusnim osebam je dal po 200 mg
kofeinske kave, v drugih primerih kave be-
kofeina ali pa za kontrolo le na 40 stopinj C
zija ogrete oslanske vode. Izkazalo se je,
je temperatura v koži po kofeinski kavi na-
rasla bolj nego po kavi brez kofeina, pri te-
pa toplota kave ni imela edina odločilnega v-
va. Iz tega razloga priporoča eksperimentalni
osebam s kožnimi izpuščaji, naj ne pijejo ko-
feinske barve, ker se po njej kožno vnetje
viša in se izpuščaji ozdravijo težje.

Kako rasejo lasje in dlake?

Le malo ljudi si prav predstavlja, kako la-
tro lasje in dlake prav za prav rasejo, čeprav
ogledalo lahko izvidimo, da nam na obrazu
obrazu že po štirih dneh počene viden "mo-
kras". Natančnejše meritve so sedaj pokazale,
da zrastejo človeški lasje ob senih vsak dan
0.3 do 0.7 mm. Ta rast pa v teku dneva ni
kor ni enakomerna, temveč je med poobila-
urami opaziti razlike 11 do 55 tisočink mil-
metra. Najhitreje rasejo lasje med 10. in 12.
dopolodne ter 4. in 6. popoldne, med tem ko
stane ponoči nekakšen premor.

Energija iz sončnih žarkov

Predsednik tehničnega zavoda v Cambridge
v Massachusetts Charles T. Compton je sp-
ročil, da je dal dr. Godfrey Cabot iz Bostona
njegovemu zavodu na razpolago 647.000 do-
larjev, a katerimi naj bi se našel način za
spreminjanje sončnih žarkov v energijo
nabiranje te energije. Poskusi v to smer
se že začeli in vršijo jih kemiki, fiziki ter stro-
kovnjaki za elektriko.

Eksperimentatorji trdno upajo, da bodo
šli pot za izkoriščanje sončne toplote za po-
njanje strojev ali pa za spreminjanje elektri-
ne v električno energijo. Ker premog, ki ga do-
nes v glavnem uporabljamo za pridobivanje
energije, ni neizčrpen, je naloga teh znanst-
nikov za bodočnost nad vse važna. Ne gre po-
niti za to, da bi našli pripomočke, ki bi spreje-
največ žarkov ali jih spreminjali, temveč
osprejdu je vprašanje cenenosti in rentabil-
nosti. Teoretično so v tem pogledu že po-
marsikaj dognali, zdaj gre za praktično upo-
rabljive uspehe.

Petrolej v Antarktidi

Znani ameriški bogataš in polarni razisk-
valec Lincoln Ellsworth, ki odide letošnjo
sen na svojo četrto odpravo v Antarktiko, bo
še tam ob tej priliki iskati petrolejskih leži-
šč. Ellsworth pravi, da je na svojih prejšnjih
pravah na pacifiški strani antarktične celi-
našel fosilije, ki dopuščajo s precejšnjo go-
vostjo sklep, da je tam tudi petrolej. Eks-
pedicija odpluje 1. novembra z ladjo "Wyn-
Earp" iz Kapskega mesta.

Nesolidarnost

Letošnji uradni delavski praznik v Zdrže-
nih državah je pokazal, kako širok prepad se
vedno zija med dvema taboroma ameriških de-
lavskih unij. Namesto solidarnosti, ki bi mo-
rala biti glavna nota delavskih množic, odme-
vajoča na shodih in pohodih tega dne, so odme-
vali iz vseh večjih kotov sovražni in hripavi
glasovi delavske nesolidarnosti.

William Green, predsednik Ameriške delav-
ske federacije, je svoj slavnostni govor na de-
lavski praznik v Providenču, R. I., spremenil v
bojni tom-tom proti CIO. Unije CIO so bile
tarča večjih izbruhov sovražnosti kot pa orga-
nizacije najzagrizenjših delodajalcev. Na dru-
gi strani pa so voditelji tabora CIO bruhali
največji prezir na vodstvo in unije ADF, ki
jih nazivajo "unije skebov in špionov".

Razkol med obema taboroma se je poglobil
in napetost med njima se je povečala, odkar
je Greenov ožji pristaj Frey klobasal pred Die-
sovim kongresnim odsekom, da so unije CIO
pod kontrolo komunistov. Voditelji CIO, ki ni-
so komunisti, so naravno razkačeni zaradi tega
in namesto znamenj miru so znamenja še večje
mrznje in bratormnega boja.

Na obeh straneh pretiravajo. Če poslušas
Greena, Freyja ali Wolla, dobiš vtis, da so v
taboru CIO sami komunisti in propalce—če
pa poslušas Lewisa in njegove pristaje, ti bo
dodelo na ušesa, da so pri Ameriški delavski
federaciji sami skebi, špiioni, greftarji in celo
—fašisti. Oboje je bunkum!

Res je, da je komunistični vpliv v nekaterih
unijah CIO precejšen, ampak ogromna večina
unij CIO se toliko zveni za komunistične dok-
trine kot za lanski sneg. In še mnogo onih, ki
v nekih momentih mislijo, da SO komunisti, se
kmalu streznejše in postanejo prava cokla za
komunistično propagando! Fakt je, da ogromna
večina članov unij CIO—so preprosti delavci, ki
ne dajo nič na noben "izem" in so postali člani
organizacije samo zaradi boljše mezde—kratkot-
malo: zaradi svojih osebnih koristi.

Prav tako je ogromna večina članov Ameri-
ške delavske federacije iz preprostih delavcev,
ki so v organizaciji samo zaradi boljših mezd-
nih in drugih delovnih pogojev—in vse drugo
jih nič ne briga. Razume se, da z našega sta-
lašča ni to idealna situacija. Mi bi raje videli
razumno večino, verujočo v socialen ideal, toda
konstatirati je treba to—kar je. In če bi bila
večina izobražena in socialno usmerjena, ne bi
bilo nikdar prišlo do razkola! Razcepjenost
med delavci je vselej in povsod znak njihove-
miselne nezrelosti.

Ali je kje kakšen stvarni vzrok, da morata
biti ogromni večini članstva CIO in ADF druga
proti drugi? Nobenega vzroka ni—in tudi ni
nobenega dokaza, da se večini obeh taborov
načelno mizita. Kje je torej vzrok te nesoli-
darnosti, razcepjenosti in mrznje? Kaj raz-
dvaja večino obeh unijah taborov, da ne more
priti skupaj?

Pravijo, da organizacija je navadno takšna,
kakršni so njeni voditelji in na tem bo precej
resnice. Razkol je prišel na vrhu, med vodi-
telji in—tam je še vedno. Ako bi se zaupniki
inteligentnega Belavstva—inteligentni delavci
nimajo voditeljev, pač pa le zaupnike ali pover-
jenike—pokavali med seboj, bi kava ostal le
med zaupniki, kajti razumna članska masa bi
šla preko tega. Vse drugače pa je, če članska
masa sledi slepo voditeljem. Kaj je posledica
te slepote in nezrelosti, vidimo danes po vsem
svetu—in tudi v Ameriki.

Ameriški delavci, organizirani v unijah, so
danes razdvojeni zato, ker so njihovi voditelji
razdvojeni—razumni pa še niso toliko, da bi
se kratkotalno iznebili skreganih voditeljev. Ali
je v tem razkolu morda kaj načelnega? Prav
ni! Industrijski unionizem je res drugačen od
poklicnega—toda rudarska unija je bila indu-
strijska unija pri ADF; unije stavbnih delavcev
ne morejo biti drugačne pri CIO kakor so pri
ADF, ker stavbarstvo še ni industrializirano,
dočim avtomobilstvo je—in unija avtnih delav-
cev ne more biti drugačna ne tu ne tam.

Vedno bolj je jasno, da za načelnost ni šlo
nikdar toliko kolikor je šlo za—ambicije in
osebni prestiž voditeljev. Voditelji pa dobro vi-
dijo nezrelo delavsko maso za seboj! Ameriška
delavstvo mora vsekakor iti skozi to drago šolo,
predno pride k razumnosti.

Organo "Nito," zgrajeno na californijski strani jezja Imperial,
ob reki Colorado, ki ga gradi federalna vlada.

PRI TRETIJEM IN TURISTIČNEM RAZREDU VOZNIH CEN
 Poobne izletniške cene so nudi za določen čas. Obojstranska vožnja stane samo 1 in 1/2 krat enostranske vožnje, pod pogojem, da se izvrši povratna vožnja v roku 8 tednov od dneva ko je dopel parnik v Evropo. Vprašajte našega turističnega agenta za popolno pojasnilo.

Zagotovite sami sebi popolno zabavno prečno-nemansko potovanje. Izbirite katerikoli italijanski parnik in v štite prodnost, ki jo nudi gladka sončna JUŽNA PROGA — popolni vrtet in zabornost. Poltvijsno — polno zdravja — življenje sami potitete in zabava na sončnem krovi vas obdri svede, zdravilno, vam omogoči vrtet vseh udobnosti vožnje na potovanju v vaše krasno domovino. Italijanske Linije parniki nudijo neskončljivo ugodnost, kuhinje in postole.

VULCANIA - SATURNIA
 DIREKTNO V JUGOSLAVIJO
 17. SEPTEMBRA - 15. OKTOBRA - 5. in 26. NOVEMBRA

REX - C. DI SAVOIA - ROMA
 Preko Genoa — 24. SEPT. — 1. 8. 33. in 19. OKT. — 13. NOV.

Za pojavnila obrnite se na pooblaščenega agenta, ali na uradi Italijanske Linije, 333 N. MICHIGAN AVE., CHICAGO

ITALIAN LINE

Velika puntarija

DRAMSKA KRONIKA IZ L. 1578 V PETIH DEJANJIH

Bratko Kreft

GREGORIČ: In če večina nima prav, ker se boji Tahijev, in če večina odloči, da pojdemo v Savo, seveda pojdemo.

ŠAJNOVIČ: V Savo nas bo spravila tvoja hujskarija.

GREGORIČ: Pred decembrskim napadom na Susedgrad ste izvolili Gubca, Pasanca in Mogajiča v vrhovni puntarski svet, mene pa za vojaškega vodjo in tožila. Ne pozabite tega! Obtoženec nisem jaz, temveč vi in vaša slepota! Gregorijanec nas je izdal. Zbal se nas je. Zato mu je zdaj Tahi ljubši kakor puntarski kmetje! Kdor noče tega uvideti, je zoper stare pravdo!

GUGEC: Svoje besede ne smemo pozreti! Če smo rekli, da smo zadovoljni z vsakim drugim gospodarjem, le s Tahijem ne, se moramo tega držati. Vem, Marsikdo je mislil, da se Tahi ne umakne nikoli in da zato naša beseda ni važna. Toda zdaj je! Ne smemo se zaleteti kakor mlad bik. Vse je treba dobro pretehtati. Ti si prenegel, Ilija!

GREGORIČ: Ko se bitka začne, ni več premišljati. Treba je ukrepati. Če bomo dolgo premišljali, izgubimo še to, kar smo imeli do zdaj.

GUGEC: Še vedno si bolj vojak ko kmet. Tak si včasih, kakor da bi ti bili Turki vzeli v ujetništvu vso razsodnost. Saj nas zdaj pušče v miru. Gregorijanec, Henigovica in škof — vsi so nam obljubili, da nam vrnejo stare svobode, če jim pomoremo ukrotiti Tahijevce.

GREGORIČ: Od takrat je že akoraj dva meseca, pa o starih svobodah še ni nič slišati! Na Savi še vedno pobirajo brodnino...

NOŽINA (okrog 35 let star Uskok, vojaški begun): Cerkevne davke tudi niso pozabili iztirjati...

GUŠETIČ (okrog 30 let star, blede, pokakljive): Vse je pri starem.

NOŽINA: Po moje samo čakajo ugodne prilike, da nas spet stisnejo. Mokriški župnik je zadnjič pridigal, da morajo zdaj kmetje ubogati svojo gospodo, sicer bo prišla božja šiba čeznje!

GUGEC: Kaj pa, če so nam nastavili past? Kmet mora vedno gledati, da se grof opeče. Grofje so zviti, mi moramo biti pa še bolj. Ali res mislite, da sem tako slep in da nisem spregledal Gregorijančevih nakan? Kdo pa mu je bolj prigravarjal, naj kupi Tahijevo polovico? In zakaj? Da bi čim prej vedel, kakšen bo, ko nam bo sam gospodaril. Obljubljal je veliko, zdaj naj se pokaže! Dajmo mu še časa! Dolgo ne bo mogel odlašati! Moral se bo odločiti — ali tako, ali tako.

GREGORIČ: In potem?

GUGEC: Če bo prav, bo prav — in če ne bo prav, bo tudi prav. Potem bo govorila ta-le! (Stisne pest.)

GUŠETIČ: Ali ste premeteni, oče!

GUGEC: Kmet počasi misli, a pametno!

GREGORIČ: In vendar so nas že tolikokrat ukani!

GUGEC: Nič ne škodi, bo že bolje! Vse bo še drugače! Lani je bila slaba letina, letos je lahko dobra.

ŠAJNOVIČ: Prepričan sem, da bo Gregorijanec držal besedo. Ves čas nas je podpiral, še denar nam je dajal, zdaj nas naj izda? Zato, ker je mirno opravil s Tahijem, še ni izdajalec. Naravnost zvito je opravil. Preslepil je Tahija z denarjem, da mu je svojo polovico posestva prodal. Zdaj Tahija ni več, čemu se še upirati?

GREGORIČ: Toda Tahijev je še vedno preveč. Ali ti je Gregorijanec obljubil mesto valpita, da se tako poteguješ zanj?

ŠAJNOVIČ: Mogoče bi pa ti rad bil kaj podobnega med nami? Vedeš se kakor kakšen general.

NOŽINA (z nezanimanjem do Šajnoviča): Če že toliko mislimo na punt, je potrebno, da se pomenimo o puntarski blaginji. Za smodnik bo treba precej denarja. Kolikor se spominjam, ga nismo še vsega porabili.

SANJOVIČ (nekoliko v zadregi): Dosti ga ni ostalo, župnik Babič je vzel za potovanje v Zagreb skoraj zadnje.

GREGORIČ: Tako slabo spet ne more biti.

Saj nam je dal Gregorijanec po napadu na Susedgrad 25 tolarjev.

GUGEC: Ali nisi prinesel računov?

ŠAJNOVIČ: Nisem. Mislim sem, da o denarju ne bomo govorili.

GUŠETIČ: Denar je poglavitna reč!

GREGORIČ: Nožina je nekaj slišal pri Uškkih, da si v Zagrebu razpisaval z njim, ko si hodil po smodnik.

ŠAJNOVIČ: Slišal, slišal, tudi jaz sem že marsikaj slišal, in če bi hotel govoriti... Kaj me venomer zbadate?

NOŽINA: Preveč se pajdašiš z Gregorijančevimi oskrbniki.

ŠAJNOVIČ: Ti pa z Gregoričevim ženo!

NOŽINA (navali nanj): Lopov! Brigaj se za blagajno, ne pa za Gregoričev ženo!

GUGEC (potem, ko ju je Gušetič ločil): Zdaj se bomo še stegli, kaj? To ste puntarji!

ŠAJNOVIČ: Kaj sem vam storil, da mi ne daste miru? Nenadoma sem vam povsod na potu! Prej sem vam bil dober, ko je bilo treba izvesti Gregorijanca čim več denarja; ko so mi pa izbili Tahijeve hlapeci oko, ste me odstavili kot poveljnika in zdaj me sploh več ne marate! Za kmečko stvar sem izgubil oko, ne za svojo! Da veste!

GREGORIČ (mirno): Zahtevam, da Šajnovič takoj uredi blagajno, Gubec naj jo pa pregleda!

GUGEC: Ti je prav?

ŠAJNOVIČ: Prav! Samo Nožina in Gregorič se naj ne mešata več v moje stvari!

2

MATKALIČ (nastopi. Dobrodušen, okrog 40 let star kmetič, ki se nagiblje na lutrovsko stran. Je nekoliko vinjen): O, možje puntarji, kdaj bo zares punt? To vse skupaj ni nič! Kaj pa ti strahši, Ilija, v Stubi? Ali so te nagnali z Brdovca?

ŠAJNOVIČ: Sam je zbežal.

MATKALIČ: Ti pa kar molči, Šajnovič. Ti si se zbežati ne boš upal, ko bo prišla huda ura! Ze spet zborujete, kaj? Prav, kar zborujmo! Saj vedno samo zborujemo, bit se gremo, če nas pozove Stjepko Gregorijanec ali stara ba Henigovica — zato, da nas prepustita na koncu Tahiju in njegovim hlapcem, kakor se je to zgodilo v decembru. Vedno se tepemo za druge.

GUGEC: Ti se pretepaš za Lutra!

GUŠETIČ: Ti pa za papista Gregorijanca!

ŠAJNOVIČ: Za Tahija se tepe, za Tahija, ki je tudi lutrovec.

MATKALIČ (Šajnoviču): Kakor Kristus ni ka, da sta ti in Gregorijanec njegova vernika, tako tudi jaz nisem kriv, če se Tahi izdaja za luterana. Vsi verujemo v Kristusa, samo da vi rajši poslušate duhovna, ki v cerkvi golčijo neki "Tantum ergo sacramentum", jaz pa se hočem pomoliti bogu v kmečki besedi, v naši besedi, ki jo vsakdo razume, ne pa tisti "sakramentum". Kako more biti "sakramentum" sploh molitvena beseda, ko pa z njo kolnemo Turke, kadar bašemo mušketere in topove! Sakramentum, sakramentum!

GUGEC: Spet si se ga nasekal, Matkalič! Ali ti je Tahi plačal škornje?

MATKALIČ: Kaj bi plačal! Ubog čevljarček sem, drugim delam škornje, sebi pa še poštenih čevljev ne morem privoščiti.

NOŽINA: In zato si se napil, kaj?

MATKALIČ: Ne zato, prijatelji, temveč zato, ker ne morem več spati. Berem, berem nove knjige, premišlujem, in zdaj ne vem več, ali je bog lutrovski ali papeški... Oh, kakšne homatije po prišle na svet!

GREGORIČ: Mogoče sam ne vem, kam naj se obrne. (Vsi se smejejo. Vstopi Mogajič)

3

MOGAJIČ (lep kmečki fant, star okrog 25 let): Dober dan, možje!

GUGEC: Kje je Paganec?

MOGAJIČ: Nori doma!

(Dalje prihodnjik.)

tala. Pozimi sta ob sobotah zahajala v gledališče, poleti sta pa posiedla na terasi neke kavarne.

Osem let sta živela po tem programu in zdaj bo na lepem ubogi Jacques dobil poslovilno pismo svoje žene in ves žalosten se bo moral vdati v svojo usodo, da ga njegov srček, njegova mala Suzana za zmerom zapušča, ker ga je malone začela sovražiti...

Morda bi pa Suzana še nekaj let prenašala to pusto življenje z Jacquesom, če ji ne bi bil prišel na pot Robert Pratoncy in jo spodbudil k tej odločitvi. Pred nekaj meseci ga je slučajno srečala v mestu in namignil ji je, da jo že leta in leta na tihem obožuje. Rekel ji je: "Zmerom sem vam na uslugo. Kadar si boste zaželeli moje družbe, me kar pokličite, prišel bom rade volje." Suzana je planila v jok in potola Roberta svoje težave. Robert ji je pa rekel: "Samo en izhod je, moja ljubica, zlatolasa Suzana. Zapustiti morate Jacquesa. Seveda ga bo to zelo presenetilo in potrla, a misliti morate na to, da ste še mladi in lepi in da je na svetu še mnogo drugih mož, ki bodo presrečni, če bodo lahko v vaši družbi. Jacques bo našel uteho v delu, zastran tega si nikar ne delajte skrbi. Pišite mi pismo in vrnite se k svojim staršem. Teden dni nato se vas bom drznil obiskati."

Suzana Roberta Pratoncyja ni ljubila. Niti sanjalo se ji ni, kakšna bo zdaj njena bodočnost. Samo eno je vedela: življenje, ki ga zdaj živi, je tako brezmejno pusto in enolično, da vsako jutro, ko se zbudi, prestrašena pograbila ogledalo, da se prepriča, ali nima še nobenega sivega lasu. In Suzani je bilo šele dva in trideset let...

Pripeljala se je pred majhno vrtno vilo. Kakor vsak večer je tudi tisti dan previdno zapeljala avto v garažo; zelo je bila presenečena, da ji Jacques ni prišel nasproti, da bi jo poljubil na levo lice in zaklical: "Evo me, srček." Saj je bil sicer zmerom že ob tem času doma.

Sobarica ji je povedala, da je gospod Dufayel pred eno uro prišel precej razburjen domov; v naglici je pripravil kovčeg in se odpeljal na postajo. "Gospod je pustil za vas neko pismo, milostljiva. Najbrž je moral odpotovati zaradi nujnih kupčij," jo je skušala pomiriti sobarica in nato odšla.

Suzana je stekla v svojo sobico in zagledala na toaletni mizici pismo. Strgala je ovoj, preletela vrstice in se sesedla s tresočimi se koleno v naslanjač. Brala ga je in brala in ni mogla verjeti. Bilo je poslovilno pismo. Jacques ni odpotoval na kupčije; za zmerom jo je zapustil. Ni pobegnil s kakšno žensko, temveč — čudno in to je bilo ravno tako čudno — šel je samo zato, ker ni mogel več prenašati enoličnega življenja ob njeni strani. Njegovo pismo je bilo skoraj takšno kakor Suzanino. "To enolično življenje," je pisal Jacques, "mi gre tako na živce, da se mi zdi, kakor bi sedel v ječi. Vse tvoje navade, način, kako odpiriš ročno torbico, kako sedeš k mizi, kako se zlekneš v posteljo, kako si z raznimi lepilisti lepšal obraz — vse to me dela bolnega in ne morem več prenašati te more. Zelo rad bi se bil o tem s teboj osebno pogovoril, a nisem bil dovolj pogumen. Mislim, da je najboljša, da se razideva..."

Suzana je trikrat prebrala pismo, preden je docela razumela. Njene oči so se od veselja napolnile s solzami. Pol ure je ležala na blazinjaku in premišljevala: "Zdaj se prične novo življenje. Prosta sem, ne da bi bila Jacquesu prizadela bolečina..." Pozvonila je, sobarica je prišla in začudena obstala pri vratih; gospa ji je velela, naj pripravi kovčeg. Poslovilno pismo je položila na mizo in pisalno mizo in odbrzela proti garaži, kjer je sedla v avto.

Peljala se je v Pariz, najela si je sobo v hotelu Ritz in je takoj telefonirala Robertu Pratoncyju, da ga čez pol ure pričakuje. Vsa vesela mu je hitela pripovedovati, da je zapustila Jacquesa in da mora nujno govoriti z njim. Njen glas je nekam drhtel, ni čudo! Robert je prišel, vroče je poljubil Suzani obe

SPEAKING OF SAFETY—

Aerofotografija

Že grška mitologija nam poroča o poskusih Ikara zleteti v sinje višave. Človek si je hotel že takrat priboriti tretji element, zrak. Posnemati je hotel ptice. Poskusi so se vršili v srednjem veku in celo slavni Leonardo da Vinci je znan po svojih konstrukcijah letala. Čim se je posrečilo človeku dvigniti se v višave, gledati vso krasoto narave pod seboj, že je čutil tudi potrebo slikanja. Že ko je švicarski kapetan Spelterini z balonom "Vega" preletel gorsko skupino Diablerets in pristal v Dijonu, se mu je posrečilo s primitivno kamero napraviti nekaj posnetkov alpskih vršavcev. In slavni polarni raziskovalec, čigar odprava je tako žalostno končala v ledenih pustinjah severnih dežel, Andree, tudi on spada med pionirje aerofotografije. Saj je že takoj po startu in potem med poletom napravil posnetke, ki so se čudežno ohranili. Ribiči, ki so lovili v severnem ledenem morju, so našli poleg ostankov nesrečne odprave tudi plošče, ki so, razvite po tolikih letih, dale še dokaj dobre slike dela obale Spitzbergov.

Razume se, da je mnogo lažje napraviti posnetke iz mirno plovečega balona, katerega nosijo zračne struje, kakor z brzino 200 — 600 km na uro drvečega letala. Letalska fotografija se je posebno po vojni zelo izpopolnila. Že med vojno so vse vojskujoče se države uporabljale pri izvidnih poletih sicer še primitivne aparate. Bile so to ogromne kamere, navadno vgrajene v trup letala, tako da je bil fotograf docela odvisen od pilota in je zaradi tega zelo težko zadel cilj. Tudi optika ni bila tako popolna. Kasneje so prešli k ročnim kameram, ki omogočajo fotografu prosto usmerjanje aparata na cilj. Neprikladna je bila tudi manipulacija s ploščami, šele vpeljava filma s kasetami, ki omogočajo z eno polnitvijo do 350 posnetkov, nam olajša delo in zmanjša težo aparata. Saj se mora fotograf, ko snima z ročno kamero, mnogokrat nagniti iz letala, da ujame objekt, kar ni ravno prijetno, če pomislimo, da kljub dobro premišljeni konstrukciji iz lahke kovine, tehta kamera vendar še precej.

roki in se ji je prisrčno zagledal v oči. Potlej si jo je pa drznil plaho objeti okrog pasu... A Suzana se je umaknila. Prestrašila se je, ko je to storila. Tudi ona je prej mislila na to, da bo Roberta objela, in da se ne bo branila, če bi jo hotel poljubiti. Vedela je, da se pričinja zanjeno življenje, a vendar se je zgrozila. Izginila je iz sobe, še preden je začuden mož mogel potolažiti prestrašeno ženo in jo pogovoriti, naj ostane pri njem.

Čez eno uro je Suzana ležala v svoji postelji, v mali vrtni vili v Vincennesu, držala je v rokah možovo poslovilno pismo in ga mečkala med prsti. Venomer je ihtela ponavljala: "Jacques me zapusti me, nikar me ne zapusti, Jacques..."

Za snemanje iz avijona uporabljamo kamere z razno optiko, kakor je pač svrha snemanja. Tako imamo optike s kratko in dolgo žariščno razdaljo, dvojne, četverne sestavljene kamere ter končno najnovejše, to so kamere z 10 objektivi. Pri teh poslednjih kamerah projicira slika vseh deset objektivov na eno ploščo, in sicer srednji direktno, ostalih devet, ki so namreč koncentrično okrog srednjega, pa po odklonilnih prizmah, da dobimo sestavljeno sliko. Aparati z objektivom s kratko žariščno razdaljo se uporabljajo za slikanje večjih predelov zemeljske površine, oni z dolgo žariščno razdaljo pa za snemanje gotovih detajlov posebno v vojni, ko je treba svažne postojanke fotografirati iz velike višine. Dvojne kamere nam omogočajo snemanje v dve smeri pod gotovim kotom, isto velja za četverne aparate. Pri teh dveh tipih dobimo slike, ki so zaradi kota, pod katerim so bile posnete, spache in jih moramo s posebnim aparatom projicirati v normalno lego.

Aparati, ki so jih začeli uporabljati v Ameriki, imajo do deset objektivov, od katerih snima eden, kakor zgoraj omenjeno normalno, ostali pa pod kotom 20°. S tako kamero so slikali umetno jezero, ki ga tvori Boulderjeva pregrada. Ta kamera je posnela z enim snimkom celih 520 kvadratnih kilometrov in to z višine 4000 m. Ista odprava je snimala istotam iz višine 7800 m in je posnela na eno samo ploščo 950 kv. km. S še večjih višin moremo snimati, če uporabljamo plošče, ki so občutljive za ultrardeče žarke. Te plošče so tako občutljive, da

nam je mogoče snimati tudi meglenem ozračju in to na razdalje do 100 km in še več. Je uspelo v Ameriki snimati višine 1200 m skoro celo državo Texas na eno samo ploščo. Iste pomena je to za vse noge znanosti, saj nam takak omogoča podoben studij blisk tal, toka voda, obrabe stoli, obseg elementarnih kastrof, razkriva nam zaradi redne občutljivosti teh prahisterične najdbe, kar barva vegetacije nad objekti, leže že tisočletja pod zemljo, sto druga kot one v okolici, čenjakli so na podlagi takih onskih posnetkov dogajale grobiš in prahistoričnih bin. Ko proučujemo v Zdr njih ameriških državah vzroke možnosti preprečitve silnih sčenihi viharjev, ki divjajo radi neusmiljenega sekanja odov, olajša to delo aerofotografija, ki omogoča z razmeroma malimi stroški pregled velike ploskev zemeljske površine.

Avionska fotografija se uporablja danes v svrhu izdelave panoramskih snimkov, posebnih neraziskanih dežel, pri ozvalnih letih v vojski in slika. Za taka snimanja se uporablja ročna kamera, s katero snimatelec prosto iz letala. Drug način je pa snemanje v svrhu detske izmere kake dežele in teh snimkih napravljenih kartstskih načrtov in kart. Kamere za snemanje v take svrhe vedno vgrajene v trup letala, radi velike teže in zaradi največjega dela, poleg tega delajo avtomatično, ker snimatelem letu cele pasove pokrajino. O tej panogi aerofotografije bom v prihodnjem članku podrobneje poročal iz svoje prakse.

Oskar Delkin.

SLOVENSKA NARODNA PORNENA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za koristno potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoj glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih političnih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpišite svoj list!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki sni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj vsi vrstniki, redni člani list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vaš lastnik in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Član listu Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Člone in Člone v Chicago je \$1.50
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 4.00
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 3.60
3 tednike in..... 3.20	3 tednike in..... 3.20
4 tednike in..... 2.80	4 tednike in..... 2.80
5 tednikov in..... 2.40	5 tednikov in..... 2.40

Za Evrope je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnik.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list Prosveto, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupaj naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelstvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime.....Čl. družine \$.....

Naziv.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjega člana moje družine:

2).....Čl. družine \$.....

3).....Čl. družine \$.....

4).....Čl. družine \$.....

5).....Čl. družine \$.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

Zapuščam te...

H. B. Kranz

Nekega sončnega jesenskega večera se je Suzana Dufayelova peljala v svojem malem avtomobilu proti Vincennesu in njena čustva so bila tisti dan čisto posebna. Zelo počasi je vozila, ko se je tega zavedala, je takoj vedela, zakaj. Poslednjič je namreč vozila to pot. Da, poslednjič, kajti v ročni torbici je imela pripravljeno poslovilno pismo, ki se je pričeljal z besedami: Zapuščam te... To pismo bo dala jutraj na pisalno mizo svojega moža, preden ga bo za zmerom zapustila.

Dolgo je oklevala in premišljevala, ali bi zapustila svojega moža, ali ne. A saj ne more več prenašati tega življenja, osem let je že preživela v tem peklu, in zdaj mora za vsako ceno napraviti konec, sicer bo še znorela. To enolično življenje z Jacquesom tako slabo vpliva na njene živce, da se že boji hušljavih posledic. A zdaj je vendar še izhod v lepše, boljše življenje...

Ko se je z Jacquesom poročila, ga je ljubila, o tem ni dvoma. A poznala ga je samo nekaj mesecev in niti zdaleč ni slutila, da navade nekoga, četudi prav za prav niso navade, ki jih pri drugih sovražimo, vplivajo na človeka razdražljivo in nadležno, brž ko jih imamo vsak dan pred očmi. Že dve leti je vsak dan znova čakala, da ji morda naslednje jutro pri slovesu vendar ne bo rekel: "Na avidenje, srček," in na večer ne: "Evo me, srček." In da je vendar ne bo bežno poljubil na levo lice, vselej na isto mesto... Upal je, da bo prišlo jutro, ko vendar ne bo drsal v copatah v kopalnico in da ne bo pet minut nato zakli-

cal v spalnico: "Dobro jutro, srček, kakočno z zajtrkom in jutrnjim poljubom?" Bila je zmerom ljubica žena in dobra gospodinja, Jacques tudi ni nikdar podvomil o njeni zvestobi. V vseh teh letih se z moštem nista niti enkrat sporela. In vendar, zdaj ga mora zapustiti. Čutila je, da ne more več prenašati teh dolgočasnih dni. Dan je bil enak dnevu in teden tednu. Ob nedeljah sta hodila v goste k Jacquesovim staršem, kjer so na dolgo in široko govorili samo o sorodnikih. Ob ponedeljkih sta ostajala doma in sta kvartala. V torkih sta šla v gledališče in ob sredah sta zahajala k Robertu Pratoncyju, Jacquesovemu tovarišu, bogatemu samcu. Tu je pa morala Suzana dve uri molčati, medtem ko sta moža govorila o svojih kupčijah. V četrkih sta šla v kino in v petkih sta spet doma kvar-